



Rett og urett

Spalten omhandler juridiske forhold av betydning for leger.
Ideer og innlegg sendes tidsskriftet@legeforeningen.no

Samtykke ved plastisk-kirurgiske tiltak hos barn og ungdom

Rundskriv fra Helsedepartementet legger til grunn 18-årsgrense ved samtykke til plastisk kirurgi. Det innebærer at foreldre må avgi samtykke sammen med ungdommen.

Den helserettslige myndighetsalder er 16 år (1). Det innebærer at foreldrene skal ivareta barnets interesser ved samtykke og medvirkning når barnet ikke er fylt 16 år, mens det er barnet selv som har dette ansvaret og denne myndigheten etter fylte 16 år, slik det tidligere er redegjort for i Tidsskriftet (2).

I pasientrettighetsloven (3) er det åpnet for at departementet ved forskrift kan stille særlige formkrav ved visse former for helsehjelp. I tillegg er det i § 4-3 adgang til å heve samtykkekompetansen til 18 år etter «tiltakets art». Av forarbeidene fremgår det at lovgiveren i hovedsak knytter dette til helsehjelp som strengt tatt ikke er nødvendig, for eksempel plastisk-kirurgiske inngrep for å få større byste. Det foreligger dessuten forvaltningsavgjørelser om forsvareligskravet ved plastisk-kirurgiske inngrep på barn. Det er også stilt større krav til informasjon og samtykkekompetanse dersom inngrepet i utgangspunktet ikke er nødvendig, men motivert ut fra ønsket om å endre utseende. Det stilles også krav om at helsepersonellet vurderer pasienten og dennes motivasjon, og til at alvorlig sykdom kan utelukkes, for eksempel spiseforstyrrelser.

En forvaltningsavgjørelse fra Statens helsetilsyn for noen år siden gjaldt en gutt på 16 år som ønsket å få suget bort fett. Guttens var svært tynn, men ble likevel fettsugd. Foreldrene ble ikke kontaktet eller informert, da han var over den helserettslige myndighetsalderen og således hadde samtykkekompetanse. Kort tid etter inngrepet tok gutten sitt eget liv. Det kom da frem at gutten i forbindelse med det kirurgiske inngrepet opplevde å få bekreftet et svært dårlig selvbilde.

Helsetilsynet kom til at helsepersonellet ikke kunne bebreides for hvordan selve inngrepet var utført eller for å ha bidratt til det dårlige selvbildet. Legen som gjennomførte inngrepet, fikk likevel en formell reaksjon for brudd på forsvareligskravet for ikke å ha innhentet tilstrekkelig informasjon om gutten. Helsetilsynet la til grunn at guttens alder og tilstand burde ha foranlediget større aktivitet fra helsepersonellens side før beslutning om inngrepet ble tatt.

Avgjørelsen illustrerer strenge krav om at leger som utfører plastisk-kirurgiske inngrep, også må vurdere pasientenes psykiske tilstand og modenhet. Helsedepartementet sendte våren 2003 ut et rundskriv

(4) der det presiseres at den alminnelige aldersgrense for slike inngrep anses å være 18 år. Det innebærer at foreldres samtykke må innhentes dersom kosmetiske inngrep skal foretas på mennesker under 18 år.

Departementet legger til grunn at den helserettslige myndighetsalder skal tolkes strengt, og at en 18-årsgrense skal være hovedregelen for kosmetiske inngrep. Det presiseres i rundskrivet at det heller ikke fritar det aktuelle helsepersonellet fra ansvar at foreldre har gitt sitt samtykke, dersom inngrepet ut ifra en helsefaglig vurdering ikke er forsvarlig.

Anne Kjersti Befring

anne.kjersti.befring@legeforeningen.no
Den norske lægeforening
Postboks 1152 sentrum
0107 Oslo

Litteratur

1. Befring AK. Informasjon og samtykke ved behandling av barn og ungdom. Tidsskr Nor Lægeforen 2004; 124: 667–8.
2. Befring AK, Ohnstad B, Grytten N. Jus for leger. Oslo: Høyskoleforlaget, 2002.
3. Lov om pasientrettigheter (pasientrettighetsloven). www.lovdata.no/all/nl-19990702-063.html (8.1.2004).
4. Rundskriv 1–8/2003. Oslo: Helsedepartementet, 2003.